

Міжнародне усиновлення: проблемні аспекти

*Жура О.М., студентка гр.Ю-05 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник – Баранова А.В., викладач кафедри права СумДУ*

Складна соціально-економічна ситуація, яка, на жаль, склалася в українському суспільстві негативно впливає на один із найважливіших його складових – українські сім'ї. Саме сімейні проблеми та конфлікти спричинюють значну кількість негативних явищ, зокрема біологічне та соціальне сирітство. Україна на сьогоднішній день являється державою – донором щодо процесу усиновлення. Щороку закордонні держави всиновлюють близько двох тисяч українських дітей – сиріт. Суспільство як і політики неоднозначні в існуванні в Україні такого інституту як міждержавного усиновлення: одні вбачають таке усиновлення торгівлею дітьми, інші – порятунком для найбеззахиснішої категорії населення.

Відповідно до Декларації про соціальні та правові принципи щодо захисту та благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях «урядам необхідно розробити політику і законодавство та встановити належний нагляд за дотриманням прав дітей, яких всиновлюють за кордон. Усиновлення за кордон повинно, по можливості, проводитися лише у випадку, якщо у відповідних країнах вжиті подібні заходи»[1].

У Законі України «Про охорону дитинства» зазначено, що тільки у разі неможливості усиновити дитину у своїй країні, дозволяється міждержавне усиновлення [2]. Отже, українське законодавство встановлює певні вимоги при усиновленні з іноземним елементом:

1) іноземці можуть усиновити українську дитину лише після вичерпання національних можливостей її влаштування в сім'ю;

2) переважне право на усиновлення дитини-громадянина України мають іноземці, які є родичами дитини, громадянами держав, з якими Україна уклала договір про надання правової допомоги, подружжя;

3) для здійснення усиновлення іноземцями дитина має пробути не менше одного року на обліку у урядовому органі державного управління з усиновлення та захисту прав дитини;

4) іноземні громадяни не можуть всиновлювати українських дітей віком до одного року[4].

Процес міждержавного усиновлення регулюється низкою нормативно – правових актів національного значення та міжнародними договорами. Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини та Мінську конвенцію, але вже стільки років наша держава не може прийняти умови Гаазької конвенції. Думки людей щодо такої ситуації поляризовані. Твердження екс-омбудсмена Ніни Карпачової про те, що ратифікація Конвенції «відкриє повні шляхи для торгівлі українськими дітьми», суперечить думці Юрія Павленка, дитячого омбудсмена, який говорить що ратифікація Конвенції та подальші дії щодо її реалізації органами влади дозволять Україні об'єднати зусилля з 89 країнами, які вже ратифікували цей документ, у питаннях запобігання викраденню та торгівлі дітьми; дасть змогу остаточно ліквідувати діяльність незаконних, нелегальних посередницьких схем в міждержавному усиновленні; уніфікує процедуру усиновлення в Україні з процедурами держав, де усиновлюються українські діти, а також тих країн, з яких українці усиновлюють дітей.

Для того, щоб міждержавне усиновлення вивести зі сфери діяльності тіньових структур, необхідно, з урахуванням світового досвіду, запровадити і систему реєстрації та надання дозволу на діяльність організацій, які належним чином акредитовані в країнах-реципієнтах та державних органах України, і зробити їх діяльність на території України повністю підконтрольною державі. Адже існують випадки, коли бажачі усиновити дитину звертаються за допомогою і до випадкових посередників, часто знаходячи їх у мережі Інтернет. Часто можна прослідкувати, коли посередники викликають в Україну людей, беруть у них за свої послуги гроші, а потім зникають.

Згідно з нормами ст.216 СК заборонена будь-яка посередницька, комерційна діяльність у галузі усиновлення дітей, що не узгоджується зі ст.32 Гаазької конвенції, де передбачено розмір винагороди, що набувається в процесі усиновлення [3]. Для усунення в майбутньому колізій між відповідними нормами необхідно на рівні закону розмежувати посередницьку, комерційну діяльність та діяльність, що пов'язана із наданням послуг щодо усиновлення (забезпечення

представництва інтересів усиновителів перед державними органами, надання перекладацьких та юридичних послуг). Ефективність діяльності таких агентств має бути забезпечена як професіональним і досвідченим персоналом, так і відповідним контролем з боку держави та її компетентних органів. Таку організацію можна було б зобов'язати контролювати і звітувати Україні про те як живе і розвивається дитина за кордоном. На сьогодні така функція покладена на консульські установи і через велику кількість усиновлених дітей ці органи не в змозі ефективно і в повному обсязі виконати свої обов'язки.

Отже, усиновлення іноземцями — це шанс на краще життя нікому не потрібних в нашій державі дітей. Тому якщо держава не може забезпечити українські сім'ї гідним соціально – економічним рівнем, то вона повинна все-таки удосконалити процес міжнародного усиновлення шляхом уніфікації міжнародних договорів з національним законодавством та надати правовий статус міждержавним агентствам.

Література:

1. Декларація про соціальні та правові принципи щодо захисту та благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях / прийнята Резолюцією ГА ООН : від 03.12.1986 р., № 41/85 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=>
2. Про охорону дитинства: Закон України // ВВР. – 2001. – N30. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
3. Сімейний кодекс України //ВВР. – 2001. - N 21-22. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
4. Погорецька Н. В. Міжнародне усиновлення: проблемні питання / Н. В. Погорецька //Форум права. – 2011. – № 3. – С. 612–617 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11pnvupp.pdf>

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми : СумДУ, 2013. — С. 25-27.